

Sygn. akt I 1 Ca 270/20

POSTANOWIENIE

Dnia 10 marca 2021 r.

Sąd Okręgowy we Włocławku Sekcja Odwoławcza I Wydziału Cywilnego

w składzie:

Przewodniczący:	SSO Mariusz Nazdrowicz
Sędziowie:	SO Barbara Baranowska SO Lucyna Samolińska

po rozpoznaniu w dniu 10 marca 2021 r. we Włocławku

na posiedzeniu niejawnym

sprawy z wniosku D. K.

z udziałem J. G.

o podział majątku wspólnego

na skutek apelacji uczestnika postępowania

od postanowienia wstępnego Sądu Rejonowego we Włocławku

z dnia 13 lutego 2020 roku, sygn. akt I Ns 873/18

postanawia:

oddalić apelację.

SSO Barbara Baranowska SSO Mariusz Nazdrowicz SSO Lucyna Samolińska

Sygn. akt I 1 Ca 270/20

UZASADNIENIE

Zaskarżonym postanowieniem wstępnym Sąd Rejonowy we Włocławku (w sprawie z wniosku D. K. z udziałem J. G.

o podział majątku wspólnego) ustalił, że udział wnioskodawczyni w majątku wspólnym wynosi $\frac{3}{4}$ części, a uczestnika postępowania – $\frac{1}{4}$ części.

Apelację od tego orzeczenia wniósł J. G. zarzucając dokonanie szeregu błędnych (bliżej wskazanych w apelacji) ustaleń faktycznych, obrazę przepisu art. 233 § 1 kpc wskutek dowolnej oceny zebranego w sprawie materiału dowodowego oraz brak jego wszechstronnego rozważenia, a także naruszenie przepisu art. 43 par. 2 i 3 kro wskutek jego zastosowania mimo braku ku temu uzasadnionych podstaw.

Wnioskodawczyni w odpowiedzi na apelację wniosła o jej oddalenie.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja podlegała oddaleniu. Zawarte w niej zarzuty nie zdołały doprowadzić do zmiany zaskarżonego postanowienia, choć niektórym z nich nie sposób odmówić słuszności.

Przed przystąpieniem do dalszych rozważań niezbędne w pierwszej kolejności jest zwrócenie uwagi na konstrukcję zarzutów apelacyjnych, gdyż ta – mimo, że środek odwoławczy został sporządzony przez fachowego pełnomocnika – nie do końca jest poprawna. Skarżący wskazując na błędy w ustaleniach faktycznych przeoczył, że ustalenie stanu faktycznego jest tą częścią istoty osądzenia sprawy, która opiera się na ocenie wiarygodności i mocy dowodów przy zastosowaniu różnych przepisów prawa procesowego. Stąd wadliwość podstawy faktycznej jest zawsze wynikiem uchybienia procesowego (najczęściej naruszenia art. 233 § 1 kpc). Inaczej mówiąc zarzut sprzeczności ustaleń faktycznych z treścią zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego nie jest zarzutem samym w sobie, niejako osadzonym

w próżni. Dopiero efektem uchybienia Sądu przepisom postępowania, wskazującym na związek przyczynowy między działaniem Sądu a treścią rozstrzygnięcia jest ewentualne wadliwe ustalenie stanu faktycznego. Zarzucane nieprawidłowe ustalenia w sferze faktycznej są więc następstwem (konsekwencją) wspomnianych uchybień procesowych. Ponieważ apelujący sformułował zarzut naruszenia art. 233 § 1 kpc wymienione przez niego błędy w ustaleniach faktycznych należało w tej sytuacji potraktować jako uzupełnienie tego zarzutu i wskazanie skutków przywołanego uchybienia.

Ponadto konieczne jest podkreślenie, że sporządzając uzasadnienie zaskarżonego postanowienia Sąd I instancji dopuścił się rażącej obrazy przepisu art. 327¹ ust. 1 kpc, gdyż uzasadnienie to w znacznej części nie odpowiada przewidzianym w nim wymogom. Aby dokonane przez Sąd ustalenia poddawały się kontroli instancyjnej (np. z związku z zarzutem apelacyjnym sprzeczności ustaleń Sądu

z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego) w części uzasadnienia im poświęconej dowody – na podstawie których Sąd poczynił ustalenia - nie mogą być powołane zbiórczo, tj. na końcu ustaleń, chyba, że wszystkie ustalone okoliczności faktyczne wynikają ze wszystkich powołanych dowodów. Z reguły - co też ma miejsce w rozpoznawanej sprawie – ustalony przez Sąd stan faktyczny składa się

z różnych faktów potwierdzonych w całości lub tylko w części określonymi dowodami. Nie można zatem podstawy faktycznej skwitować stwierdzeniem „Powyższych ustaleń Sąd dokonał na podstawie następujących dowodów ...” (H.Pietrkowski: „Metodyka pracy sędziego w sprawach cywilnych”. Wyd. LexisNexis Warszawa 2021, s. 745) czy też ograniczyć się – jak zrobił to Sąd a quo – do sumarycznego wymienienia dowodów, które posłużyły do rekonstrukcji stanu faktycznego. W pełni zachowało w tej kwestii aktualność orzeczenie Sądu Najwyższego z 28 sierpnia 1951 roku C 154/51 opubl. OSN (C) 1952/3/69, zgodnie

z którym każde ustalenie składające się na podstawę faktyczną rozstrzygnięcia powinno zawierać przytoczenie dowodów stanowiących podstawę tego ustalenia.

W przeciwnym wypadku jest to sprzeczne z warunkami określonymi w art. 327⁽¹⁾ ust. 1 kpc czy poprzednio – przed nowelizacją z 2019 roku – art. 328 § 2 kpc. Może to w konsekwencji prowadzić – i tak też się stało w rozpatrywanej sprawie – do przeinaczenia np. zeznań świadków. Przykładowo można wskazać, że świadkowie L. G. i J. G. zeznali, że uczestnik wielokrotnie wyjeżdżał do S. w celach zarobkowych, a w ogóle to w trakcie trwania małżeństwa ustawicznie świadczył pracę. Zeznania tych świadków w całości Sąd a quo uczynił podstawą swoich ustaleń, a jednocześnie przyjął, że J. G. tylko raz zarobił w S. pieniądze, a generalnie nie pracował. Trudno w tych warunkach odmówić racji apelującemu, że doszło do naruszenia art. 233 § 1 kpc. Jednakże poza samą wadliwą konstrukcją przedmiotowego uzasadnienia ważniejsze jest to, że Sąd Rejonowy

w ogóle uchylił się od oceny dowodów zgromadzonych w sprawie. Nie wyjaśnił w szczególności, dlaczego oparł się na określonych dowodach, a innym odmówił wiarygodności i mocy dowodowej. Jest to szczególnie naganne, a suma tych okoliczności w bardzo dużym stopniu utrudnia wspomnianą kontrolę instancyjną. Sprawia to również, że zarzut obrazy przepisu art. 233§ 1 kpc należało uznać – co do zasady – za usprawiedliwiony.

W zaistniałej sytuacji Sąd odwoławczy uznał za konieczne poczynienie własnych, kompleksowych ustaleń faktycznych:

Wnioskodawczyni D. G. (1) (zd. S.) i uczestnik postępowania J. G. zawarli związek małżeński w dniu 25 lipca 1998 roku. Małżeństwo to zostało rozwiązane przez rozwód z winy uczestnika postępowania wyrokiem Sądu Okręgowego we Włocławku z dnia 8 lutego 2013 roku V C 114/12, który uprawomocnił się w dniu 23 marca 2013 roku. Orzeczono w nim również eksmisję J. G. z jednorodzinnego budynku mieszkalnego położonego w miejscowości Z. (...), gm. C. powiat W.. Ze związku małżeńskiego stron nie urodziły się dzieci. Nie zawierały one także umów majątkowych małżeńskich. Początkowo po ślubie strony zamieszkiwały u rodziców wnioskodawczyni.

(Bezsporne).

Umową (w formie aktu notarialnego) zawartą w dniu 20 czerwca 2000 roku przed notariuszem M. S. małż. G. nabyli od A. U. nieruchomości(objętą księgą wieczystą, prowadzoną przez Sąd Rejonowy we Włocławku o ówczesnym oznaczeniu Kw (...)) położoną

w miejscowości Z. gm. C. o powierzchni 33 arów za kwotę 8000 złotych. Była ona wtedy zabudowana domem mieszkalnym parterowym i dwoma budynkami gospodarczymi (w tym niewykończonym kurnikiem).

(Bezsporne).

Środki na nabycie nieruchomości pochodziły z pożyczek udzielanych powódce (która od 1995 roku pracowała w (...) jako sprzedawca) z pożyczek z kasy zapomogowo – pożyczkowej i na cele mieszkaniowe, z przedmałżeńskich oszczędności (z okazji 18 rocznicy urodzin) oraz z pożyczki od cioci D. K..

Dowód: zeznania świadka W. S. k. 82 v-83, zeznania wnioskodawczyni

D. K., sekwencja czasowa 00:37:03-00:58:18 rozprawy w dniu 25 czerwca 2019 roku, k. 63-63v sekwencja czasowa 01:30:51-01:38:41 rozprawy w dniu 14 listopada 2019 roku k. 88).

Przed datą zakupu nieruchomości w okresie listopad 1999 – maj 2000 r. D. K. (2) tytułem wspomnianych pożyczek otrzymała łącznie 7530 zł.

Dowód: zaświadczenie (...) z 22.05.2018 k. 21.

Kolejną umową (z 25.08.2005r.) strony sprzedały małż. P. część przedmiotowej nieruchomości (o powierzchni 13 arów 26 m²), na której usytuowany był dom oraz jeden z budynków gospodarczych za cenę 5000 zł.

(Bezsporne).

Jeszcze przed sprzedażą strony przystąpiły do adaptacji kurnika na cele mieszkaniowe. Przeznaczyły na to środki uzyskane z kredytów, a po transakcji finansowały stosowne prace także z uzyskanych ze sprzedaży środków.

(Dowód: zeznania wnioskodawczyni D. K., sekwencja czasowa 00:37:03-00:58:18 rozprawy z dnia 25 czerwca 2019 r. k. 63).

W okresie lipiec 2001 – październik 2004 r. wnioskodawczyni uzyskała pożyczki

o łącznej kwocie 21 325 zł, a w 2006 roku udzielono jej kredytu w wysokości 3500 zł.

(Dowód: zaświadczenie (...) k. 21, zaświadczenie Banku (...) z 16 kwietnia 2018 r. k. 24).

W pracach adaptacyjnych brał udział uczestnik postępowania podobnie jak jego żona oraz brat D. K..

(Bezsporne).

Od samego początku w małżeństwie stron występował problem z nadużywaniem alkoholu przez uczestnika postępowania, który z czasem narastał.

(Dowód: zeznania wnioskodawczynie D. K., sekwencja czasowa 00:37:03-00:58:18 rozprawy z dnia 25 czerwca 2019 roku k. 63).

W 2009 roku został orzeczony wobec J. G. obowiązek poddania się leczeniu odwykowemu. W jego wykonaniu przebywał on w kresie 20 stycznia – 17 marca 2010 roku w ZOZ w R. Oddział (...)

z rozpoznaniem Zespół (...).

(Bezsporne).

Głównie pod wpływem alkoholu pozwany znęcał się psychicznie i fizycznie nad żoną m.in. bijąc ją rękoma po ciele, szarpiąc i popychając oraz znieważając wulgarnymi

i obraźliwymi słowami. Oprócz tego 2 stycznia 2011 roku szarpał ją i popychał,

w wyniku czego pokrzywdzona doznała obrażeń ciała powodujących naruszenie prawidłowości narządów ciała na okres poniżej 7 dni. Za przestępstwa te – popełnione w okresie od 4 stycznia 2005 roku do 9 lutego 2011 roku - został skazany wyrokiem Sądu Rejonowego we Włocławku z 24 maja 2011 roku, II K 634/11 na karę 1 roku pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na 3 – letni okres próby. Jednocześnie został zobowiązany do powstrzymywania się od nadużywania alkoholu i podjęcia stosownego leczenia.

(Bezsporne).

Od zawarcia związku małżeńskiego uczestnik na stałe nie pracował.

(Bezsporne).

Raz w okresie 2004 - 2005 pojechał do S.w celach zarobkowych i przekazał powódce zarobione pieniądze, choć po 2 dniach je zabrał.

(Dowód: zeznania wnioskodawczynie D. K., sekwencja czasowa 00:37:03-00:58:18 rozprawy z dnia 25 czerwca 2019 roku, k. 63, sekwencja czasowa 01:02:28-01:29:46 rozprawy z dnia 19 listopada 2019 roku k. 87-88).

W trakcie trwania małżeństwa J. G. wykonywał roboty publiczne (zlecone przez Urząd Gminy w C.) w następujących okresach:

- 12.05. - 11.09.2010

- 21.09. - 30.11.2010

- 07.07. - 31.08.2011

- 05.09. - 20.12.2011

- 26.03. - 24.08.2012

- 04.10. - 14.12.2012

(Dowód: zestawienie okresów zaliczeniowych, k. 67).

Zarobione w ten sposób pieniądze uczestnik przeznaczał głównie na zakup alkoholu.

(Dowód: zeznania wnioskodawczynie D. K., sekwencja czasowa 00:37:03-00:58:18 rozprawy z dnia 25 czerwca 2019 roku k. 63).

Dokonując powyższych ustaleń Sąd Okręgowy miał na uwadze, że znaczna część okoliczności faktycznych nie była między stronami sporna. Dotyczy to w szczególności kwestii związanych z zawarciem małżeństwa, czasu jego trwania oraz sposobu i przyczyn ustania, nabycia nieruchomości objętej wnioskiem i zbycia jej części, wykonywania pracy przez wnioskodawczynię, a także skazania J. G. za przestępstwo znęcania nad żoną w okresie 2005 – 2011, co potwierdza zresztą wyrok Sądu karnego wydany w sprawie II K 634/11. Nie był także sporny fakt nadużywania przez uczestnika postępowania alkoholu, gdyż wprost przyznał on tą okoliczność. Kontrowersje budziła jedynie data powstania tego problemu. Uczestnik utrzymywał, że nastąpiło to w chwili zastosowania przymusowego leczenia, ale przecież tego typu zjawiska są rozciągnięte w czasie i do uzależnienia od alkoholu nie dochodzi w sposób nagły, wskutek jakiś jednorazowych zachowań. Z tych też przyczyn należało przyjąć za wnioskodawczynią, że kłopoty uczestnika z alkoholem datowały się od samego początku małżeństwa.

Sąd odwoławczy uwzględnił dokumenty przedłożone do akt oraz znajdujące się w aktach sprawy karnej II K 634/11, których wartość dowodowa nie budzi wątpliwości i nie była przez nikogo kwestionowana.

Spór w niniejszej sprawie ogniskował się wokół przyczynienia się uczestnika postępowania do powstania majątku wspólnego (głównie wykonywania przez niego pracy zarobkowej) i w tym kontekście niezbędna jest analiza zeznań świadków i stron. Trzeba poprzedzić ją przypomnieniem, że w sprawie o ustalenie nierównych udziałów – jak trafnie zauważył Sąd a quo – ciężar dowodu (art. 6 kc) wykazania przesłanek z art. 43 § 2 kro spoczywa na osobie zgłaszającej stosowny wniosek (postanowienie Sądu Najwyższego z 2 października 1997 roku II CKN 348/97 nie publ., LEX nr 479357). Jednakże wyrażonej w art. 6 kc reguły rozkładu ciężaru dowodu nie można rozumieć w ten sposób, że zawsze, bez względu na okoliczności sprawy obowiązek dowodzenia wszelkich faktów o zasadniczym dla rozstrzygnięcia sporu znacznie spoczywa na stronie powodowej czy na wnioskodawcy. Jeżeli jedna ze stron wykazała wystąpienie faktów przemawiających za słusnością dochodzonego roszczenia to wtedy drugą stronę obarcza ciężar udowodnienia okoliczności uzasadniających jej zdaniem oddalenie powództwa lub wniosku (np. wyroki Sądu Najwyższego z 24 października 2018 roku II PK 188/17 nie publ., LEX nr 2573404 i z 19 grudnia 2013 roku II PK 70/13 nie publ., LEX nr 1424850). W rozpatrywanym przypadku było bezsporne, że J. G. przez cały czas trwania małżeństwa nigdzie nie był na stałe zatrudniony. O jakimś elemencie stałości można mówić jedynie w przypadku prac publicznych, ale pomijając, że trwało to góra przez 6 miesięcy w ciągu roku, to uczestnik ich wykonywanie rozpoczął na

3 lata przed ustaniem małżeństwa (które trwało 15 lat). Gdy ponadto weźmie się pod uwagę, że z przedstawionych przez wnioskodawczynię dokumentów wynika otrzymanie szeregu znacznych pożyczek i kredytów w okresie nabycia nieruchomości i adaptacji kurnika to z okolicznościami tymi w pełni korespondują zeznania D. K. i jej matki W. S. (2), którym Sąd dał wiarę w całości. Prawdziwości tych zeznań nie podważają przy tym przedstawione w apelacji nie do końca zrozumiałe wyliczenia. Pomijając ich teoretyczny i oderwany od życia charakter to oparte są one na statystycznym najniższym wynagrodzeniu za pracę, a przecież rzeczywista wysokość zarobków uzyskiwanych przez wnioskodawczynię nie jest znana. Już choćby z tej przyczyny na tej podstawie skarżący nie mógł osiągnąć oczekiwanego przez siebie skutku.

Wszystko to sprawia, że to na apeluującym spoczywał ciężar wykazania źródeł uzyskiwanych przez niego dochodów, któremu jednak nie sprostał. Jego wersję potwierdziły osoby dla niego najbliższe tj. brat D. G. (2) i matka L. G., które z racji pokrewieństwa miały oczywisty powód, aby zeznawać na korzyść uczestnika postępowania. Jednakże poza tymi zeznaniami wersja ta jest całkowicie gołosłowna i nie poparta żadnymi dokumentami. Między zeznaniami

wspomnianych świadków zachodziły też określone sprzeczności. Przykładowo D. G. (2) utrzymywał, że jak brat pracował u rodziców w gospodarstwie to nie dostawał żadnych pieniędzy ani innych korzyści. Tymczasem L. G. twierdziła, że ona i jej mąż dawali pieniądze synowi za te prace. L. G. utrzymywała również, że nigdy nie widziała oznak problemów alkoholowych syna, co jest sprzeczne z zasadami doświadczenia życiowego. Również ich twierdzenia o przeznaczeniu na zakup nieruchomości jakichś środków z książeczki mieszkaniowej czy od babci uczestnika lub jego rodziców nie są niczym udokumentowane. Na marginesie można zauważyć, że sam uczestnik postępowania początkowo (na rozprawie w dniu 25 czerwca 2019 roku) twierdził jedynie, że na zakup nieruchomości została przeznaczona kwota z książeczki mieszkaniowej, którą założyła mu mama. Jednakże na rozprawie w dniu 14 listopada 2019 roku stwierdził, że źródłem finansowania zakupu nieruchomości była pożyczka od babci w kwocie 2500 zł. Co więcej – miał otrzymać z tytułu uprawy przekazanego mu przez ojca hektara ziemi ok. 1000 zł i te pieniądze także przekazać na zakup. Zeznania wspomnianych świadków nie przystają więc nawet do wersji uczestnika. Dlatego też Sąd odmówił im wiarygodności. Podobnie Sąd nie uznał za prawdziwe zeznań J. G.. Nie tylko – o czym przed chwilą była mowa – są one wewnętrznie sprzeczne, ale także gołosłowne i niczym nie poparte. Mówił on o wielokrotnych intratnych wyjazdach do pracy za granicę, ale nie ma jakiegokolwiek potwierdzenia zarobionych pieniędzy. Przy deklarowanych zresztą zarobkach stopień zamożności rodziny byłby dużo większy niż w rzeczywistości. Jego zeznania są więc ewidentnie ukierunkowane na osiągnięcie korzystnego wyniku sprawy i nie mogły stać się podstawą do dokonanych ustaleń faktycznych.

Reasumując tę część rozważań – uchybienia Sądu Rejonowego

w zakresie ustaleń faktycznych wskutek naruszenia przepisu art. 233 § 1 kpc zostały sanowane przez Sąd Okręgowy, w związku z czym nie mogły doprowadzić do zmiany zaskarżonego orzeczenia w postulowanym przez apelującego kierunku.

Chybiony okazał się zarzut obrazy prawa materialnego.

Z art. 43 § 1 kro wynika zasada równości udziałów małżonków w majątku wspólnym. Przesłanki ustalenia nierównych udziałów (art. 43 § 2 kro) obejmujące istnienie ważnych powodów i przyczynienia się małżonków do powstania majątku wspólnego w różnym stopniu muszą wystąpić łącznie. Ważnymi powodami są względy natury etycznej wskazujące, że w konkretnych okolicznościach równość udziałów pozostawałaby w sprzeczności z zasadami współżycie społecznego. Chodzi tu o takie okoliczności, które oceniane z punktu widzenia tych zasad sprzeciwiają się korzystaniu przez jednego z małżonków z części majątku wspólnego, do którego powstania się nie przyczynił. W szczególności uwzględnienia tutaj podlega zawinione niepodejmowanie właściwych działań zmierzających do wypełniania obowiązków względem rodziny. Z kolei „przyczynienie się” dotyczy stanu rzeczy, a nie kwalifikacji zachowań. Nawiązuje do źródła pochodzenia majątku wspólnego. Nieprzyczynienie się do jego powstania na miarę swoich możliwości i sił w sposób rażący i uporczywy prowadzi do zniszczenia się drugiej z przesłanek ustalenia nierównych udziałów.

W ocenie Sądu odwoławczego w świetle powyższych uwag Sąd

I instancji trafnie uznał, że obydwie przywołane przesłanki na gruncie rozpoznawanej sprawy zostały spełnione. Skarżący skrzętnie i konsekwentnie w apelacji pomija, że został skazany za wieloletnie znęcanie się nad wnioskodawczynią. Ponadto przez szereg lat nadużywał on alkoholu. Już choćby to sprawa, że zaistniały ważne powody w rozumieniu przywołanego przepisu. Niewątpliwie również takie jego zachowanie miało bezpośrednie przełożenie na niższą wartość majątku niż ta, która wystąpiłaby, gdyby postępował właściwie. Nie podejmował on stałego zatrudnienia, mimo że nie było ku temu żadnych przeciwwskazań, a zarobione pieniądze przeznaczal na alkohol. Przesądza to o zaistnieniu pierwszej z powyższych przesłanek. Niewątpliwie też mimo posiadanych możliwości i sił nie przyczynił się do powstania majątku wspólnego

w rażący i uporczywy sposób. Na przestrzeni wielu lat ograniczył się jedynie do pewnych prac związanych z przystosowaniem kurnika na budynek mieszkalny. Jest to daleko niewystarczające do uznania, by w równym stopniu przyczynił się do powstania majątku stron.

Zarzut ustalenia przez Sąd Rejonowy nierównych udziałów mimo „braku ustalenia jakichkolwiek wartości nakładów na majątek wspólny oraz jakichkolwiek stosunków liczbowych pomiędzy wartością tych nakładów dokonanych przez wnioskodawczynię i uczestnika na majątek wspólny” musi budzić duże zdziwienie. Najwyraźniej umknęło uwagi skarżącego, że rozpatrywana sprawa nie dotyczy rozliczeń z tytułu nakładów i majątku osobistego na majątek wspólny lub odwrotnie (gdzie stosowne obliczenia byłyby koniecznością), a ustalenia nierównych udziałów, gdzie trudno sobie wyobrazić przeprowadzenie sugerowanych operacji liczbowych.

Przyjęcie proporcji udziałów w wysokości $\frac{3}{4}$ do $\frac{1}{4}$ w majątku wspólnym stron na korzyść wnioskodawczyni znajduje pełne oparcie w realiach sprawy.

Mając powyższe na uwadze Sąd Okręgowy we Włocławku na podstawie art. 385 kpc w zw. z art. 13 § 2 kpc oddalił apelację.

Postanowienie wstępne nie należy do orzeczeń, o których mowa w art. 108 § 1 kpc. Wobec powyższego o kosztach postępowania apelacyjnego rozstrzygnie Sąd

I instancji w orzeczeniu kończącym postępowanie.

SSO Barbara Baranowska SSO Mariusz Nazdrowicz SSO Lucyna Samolińska